

única seria el petit *Estany Cerull*, entre Espot i el Pui de Linya (Vall d'Aneu). — 4 Com a prova esporàdica de l'existència d'aquest adjectiu a l'Alt Aragó, en trobem un cas en un doc. de 1578 copiat en l'arxiu municipal de Plan (Vall de Gistau) «ante una losa *blaba*». No em consta si n'hi ha d'antérieurs. — 5 És evident que tot això és inseparable; per tant si hi ha cap relació entre el norm.-való *ble(s)e* 'mentida' i els *Contes Bleus*, solament podria ser en el sentit que a aquests els crítics malvols els haguessin aplicat l'expressió popular *blau 'fals'*, i si la *Bibliothèque Bleue* de què vol partir el diccionari de Darmesteter i Thomas va existir realment i no és una mera llegenda etimològica, prengué nom dels *contes bleus* i no pas a la inversa. — 6 Amb el mateix sentit de 'blau, blaüra', *blavairol* en la *Vida de Santa Doucelina* [c. 1200], Appel, *Prov. Chrest.*, 119.123. I és que en provençal el mot té el sentit de 'lívid': «Nerto s'aubouro *blavo*, e quand / dins lou moustié de Sant Cesàri / --- l'emmenà ---», *Nerto* v, 208. Es pot pendre, doncs, el substantiu *un blau* o *blaverol* com a *indici* que aquesta acc. havia existit també en català. — 7 «Si a servu o catiu serà feyta injúria, ço és a saber, qui li sacudirà sanc o li trencarà os, o li farà nafra o *blavura*», 371; «los verdancs: *vibex*; les *blavures: livor*; lo color blau o morat dels açots», *Thes. Pu.*, 178.

BLE, 'filaments que cremen en una candela o gresol', mot germà de l'oc. *bléze*, forma que també es troba en molts textos rossellonesos medievals; el plural català *blens* (amb els derivats com *blenera*) revela que la forma primitiva va ser *blēden*, amb la consonant intermèdia canviada, en occità, en -z-, i en català normalment perduda; sembla que *blēden* fou primerament el nom de l'herba *blenera* o de les seves llargues fulles, que s'usaven com a ble; a aquesta herba *blenera* se li dona en moltes llengües el nom de 'cua de llop' (b. ll. *lupicuda*, cast. ant. *coda de lobo*, eslau *vlči rep*), i és probable que en el cèltic pirinenc l'anomenessin *BLEĐINO- derivat del cèltic BLEĐIO- 'llop' (gallès i bret. ant. *bled*); és possible que altres noms de l'herba *blenera*, el b. ll. *bladonia*, l'albigès *blayzan*, el francès *molène*, vinguin d'altres derivats d'aquest mateix mot cèltic (*BLEĐON-, *MLEĐINA, etc.). □ 1.ª doc.: *blese*, fi del S. XIII; *blens*, doc. de 1414.

El mot surt ja repetidament en les *VidesRoss.*: «tres causes són significades en la candela, so és cera e-l *blese* e-l foc --- e-l *blese* ---», 62v2, on tradueix *lychnus* ('ble, metxa' de l'original llatí de Voràgine, ed. Graesse, 164.33); «pres un *blese* ab que volia fer una candela, ab lo qual se liguà tot en aviró», 163v2 (on tradueix «cum se filo de quo fienda erat candela --- coepit pectus cingere», 481.36). Sovint el trobem en documents rossellonesos dels copiats per Alart, com aquest de 1296: «negú no gaus fer *blese* en les dies candelés, tortes [antoxes'], ciris e brandós, sinó de pur coton» (RLR v, 92); els altres els trobo en el seu inèdit *InuLCat.*: en un de 1381 «lo

blese dels ciris --- e d'aquest *blese* puscha fer lo gruxs <que> aprarà segons del pes que-l ciri serà», en un altre d'aquell temps «una taylladora de *bleses* ab lo coltell --- una talladora de tortes» (s. v. *blese, ciri, gruix, talladora*).

El tractament -z- de la -d- intervocàlica originària és típic, com és sabut, del rossellonès antic, i normal en el llenguatge de les *VidesRoss.* i de molts dels documents aplegats per Alart (veg. ara l'*Estudi Gramatical* en l'ed. completa de les *Vides* per Kniazzezh-Neugaard-Coromines); mentre que la gran majoria dels parlars catalans elimina aquesta consonant (en lloc de *lloar, suar, guiar, crua* es troba allà, per exemple, *laur, susar, guisar, crusa*):¹ correspon, doncs, que en català, fora del rossellonès medieval, s'hagi reduït a *ble*, pl. *blens*. I així ho trobem, en efecte, pertot, i ja des de la documentació medieval, veg. *AlcM*, i aquest document de Pollença: «cotó per fer *blens* a humanés per servitat de Mestre Visens», a. 1414 (BSAL III, 47a).

La pronúncia avui és *blé* en els dialectes occidentals,² *blé* en català central, *blí* en els balears,³ Manacor (BDLC VII, 171), en el vocabulari del bestiar de llana; car figuradament el mot s'aplica a un floc de pèl o de llana caigut, o un serrell de cabells despentinats: «Veniu ací, bruixes immaterials, que us penjaré en les baranes del carro com *blens* de follia!», fa dir Pere Coromines al jove Bajalta, en *Silèn*, cap. 7, ed. 1.ª, p. 99 (com la cabellera d'una medusa, com el pelam eriqat d'un foll).

La -z- de la variant occitanoide es conserva avui en la toponímia rossellonesa: *La Blesera*, petit veral no lluny del poble, a Tàrrerac (1960); però alguna vegada l'acció dilatòria de l'altra dental ha fet que la ð es conservés fins avui, com en *Bledenedes*, prop de la Bastida de Canigó, ja documentat en els anys 1383 i 1390: la terminació òbviament col·lectiva d'aquests sufixos, avariats amb noms de plantes, és prova que *blēden* (*bleze*) s'hi aplicà, no ja al ble, sinó a la mateixa herba *blenera* que el produïa. En alguns punts la dilació es féu en un altre sentit, labialitzant la -ð- (a causa de la b- inicial) en v.⁴ A Palau-saverdera (damunt de Roses) vaig sentir, en efecte, *bléba* per 'ble de candela' (1958), i en el Baix Empordà, Irene Rocas de Llofriu indicà la mateixa forma a *AlcM*, però el *DAG* ens fa a saber que d'altres empordanesos ho usen en el sentit de 'tunda, cop' (potser perquè el cordó del segon passatge de les *VidesRoss.*, o de l'accepció 4.ª d'*AlcM* es pogué usar com a asot). Aquesta és ja la forma que usava el gironí Onofre Pou, el 1575, parlant de la vaixela de cuina: «cresol de tres meches --- la mecha o *bleue*: elychnium, myxa; lo moquis ---» (p. 227), i d'ella deriva la forma *esblevenar* del verb *esblenar* que usaren els empordanesos Pous i Pagès i Víctor Català (*AlcM*).

L'àrea d'aquest mot és bàsicament catalana i no passa de les fronteres lingüístiques, almenys pel costat de Ponent.⁵ Però cap al Nord entra profundament en el domini llenguadocià, i fins al Roine. A Montalbà de Fenollet (arran del nostre límit lingüístic, i amb